

Af cheføkonom og vicedirektør Mads Lundby Hansen, CEPOS

Aktuel økonomisk politik

Jeg er helt enig i, at det er godt, at de generelle hjælpepakker er afviklet. Hjælpepakkerne har en tendens til at holde hånden under eksisterende virksomheder. Det skader virksomheds-dynamikken og velstandsskabelsen. En meget stor del af produktivitetsvæksten kommer fra, at mindre produktive virksomheder lukker og mere produktive virksomheder overtager markedsandele. Denne proces fryses til is med hjælpepakker.

Jeg er enig i, at der ikke er behov for flere finanspolitiske lempelser. Danskernes privatøkonomi er generelt velkonsolideret og har potentialet til at øge det private forbrug. Det, der begrænser den økonomiske aktivitet, er smitten (der bl.a. holder forbrugerne hjemme) og begrænsninger på virksomhedernes ønske om at holde åbent (f.eks. restauranter der ikke må holde åbent efter kl. 22). Det er i høj grad udbudssiden af økonomien, der begrænser væksten, og det kan ekspansiv finanspolitik vanskeligt korrigere.

Vismændene lægger op til, at finanspolitikken kan lempes yderligere, hvis smittebilledet forværres i Danmark og i udlandet i 2021. Hvis det er udbudssiden af økonomien, der er årsag til et tilbageslag, er det svært at se begrundelsen for en finanspolitisk ekspansion. Hertil kommer, at ECBs pengepolitiske lempelser også har effekt i Danmark.

Jeg savner en diskussion af det regeringen kalder en "krigskasse" på 9,2 mia. kr. på finansloven. Pengene er øremærket Corona-relaterede offentlige udgifter. Det er mange penge, og der er risiko for at pengene går til tiltag, der ikke giver et samfundsøkonomisk afkast. Vismændene gør opmærksom på, at tilskud og subsidier gør klimaomstillingen unødigt dyr i forhold til en CO₂-afgift. I debatten har det været nævnt, at krigskassen også kan bruges på klimatiltag. Risikoen er, at krigskassen bliver et tag-selv-bord for interesseorganisationer og særinteresser i klimadiskussionen.

Jeg er enig med vismændene i, at regeringens vedtagne Arne-pension reelt er lavere pensionsalder til udvalgte grupper. Det er ikke lavere pensionsalder til nedslidte, da der ikke er sammenhæng mellem nedslidning og tiden på arbejdsmarkedet. I forliget om Arne-pensionen er forhøjelsen af aktie- og kapitalindkomstbeskatningen heldigvis droppet. Jeg undrer mig over, at vismændene i deres analyse ikke tager mere afstand fra forslaget, da skat på aktie- og kapitalindkomst er blandt de mest forvridende skatter.

Det er godt, at vismændene kritiserer Arne-pensionen for at gøre vores udviklede pensionssystem endnu mere udviklet, ligesom det problematiseres, at formueaftrapningen kan indebære høje sammensatte marginalskatte på pensionsopsparing. CEPOS har beregnet disse til at kunne nå over 100 pct., hvis man vil på Arne-pension. Dvs. at man bliver fattigere af at spare op. Dette kan svække opbakningen til vores private pensionssystem, hvilket håndteres i forbindelse med den kommende Arne-pension.

Vismændene kritiserer med god grund forslaget om en særskat på den finansielle sektor til finansiering af Arne-pensionen. Den vil være stærkt forvridende, og skatten vil i høj grad blive betalt af husholdninger og virksomheder. Jeg har derimod svært ved at se relevansen af overvejelserne om en skat på overnormalt afkast. Rapporten viser ikke, at der er overnormalt afkast i bankerne, og aktiekurserne tyder på det modsatte.

Jeg er helt enig i, at de klimapolitiske mål mest effektivt opnås via en ensartet afgift på drivhusgasser. Dermed får man markedet til at drive omstillingen. Planøkonomiske tiltag som tilskud, teknologikrav og forbud gør omstillingen unødigt dyr.

Vismændene belyser fordele og ulemper ved den nye genopretningsfond i EU. Jeg havde gerne set, at man mere eksplicit tog stilling til, om fonden er en god eller dårlig ide. Lande med et svagt økonomisk udgangspunkt (f.eks. lande som har forsømt reformer og har ført uansvarlig økonomisk politik) kan forventes at modtage flest midler fra den nye fond. Vismændene gør rigtigt opmærksom på, at fonden kan slække på budgetdisciplinen i fattigere EU-lande. Den nye mekanisme kan nemlig skabe en forventning, om at lande med et svagt økonomisk udgangspunkt også i fremtiden bliver belønnet med EU-midler. Ved ikke at gennemføre reformer kan mindre velstående EU-lande via EU-systemet blive belønnet for bl.a. dårlig budgetdisciplin.

37 pct. af støtten fra fonden målrettes klimatiltag. Det indebærer en risiko for, at EU-landene baserer deres klimapolitik på tilskud og planøkonomi, hvilket vil fordyre den grønne omstilling i EU.

Offentlige finanser og konjunkturer

Vismændene lægger op til, at underskudsgrænsen i budgetloven skal lempes fra ½ til 1 pct. af BNP. Dette kunne synes oplagt, da der er en betydelig overholdbarhed på de offentlige finanser, svarende til 1,6 pct. af BNP ifølge vismændene og 1 pct. af BNP ifølge Finansministeriet. Over sommeren har mange politiske partier imidlertid ytret ønske om at ophæve levetidsindekseringen af folkepensionsalderen engang i fremtiden. Et stop for levetidsindekseringen vil indebære, at overholdbarheden forvandles til et holdbarhedsproblem. Regeringen har nedsat en pensionskommission til at analysere problemstillingen. Min anbefaling er, at man venter med at træffe en beslutning om at rykke på underskudsgrænserne, indtil rapporten er fremlagt, og et stort flertal i Folketinget bakker op om levetidsindekseringen. Det er opbakningen til levetidsindekseringen, der giver frihedsgrader i den økonomiske politik på den korte bane. Hvis den opbakning ikke er der, kan det ikke anbefales at lempe på underskudsgrænserne.

Det er bemærkelsesværdigt, at ØMU-gælden i de kommende år kommer tæt på 60 pct.-grænsen iflg. vismændenes fremskrivning af dansk økonomi. Det kan have implikationer for et eventuelt ønske om at øge budgetunderskudsgrænsen fra ½ til 1 pct. af BNP. Iflg. Finanspagten kræver en forhøjelse af budgetunderskudsgrænsen nemlig, at ØMU-gælden ligger væsentligt under 60 pct.-grænsen.

Holdbarheden på de offentlige finanser

Vismændene beregner, at en fastholdt pensionsalder på 70 år eller derunder indebærer uholdbare offentlige finanser. Jeg er enig med vismændene i, at levetidsindekseringen af pensionsalderen er afgørende for den finanspolitiske holdbarhed, og at denne ikke må sættes over styr.

Konjunkturudsving og finanspolitik

Jeg er enig i, at aktiv finanspolitik kun bør anvendes ved større udsving i den økonomiske aktivitet, og at fine-tuning bør undgås.

Vismændene refererer studier, der viser, at skattelettelser har større aktivitetseffekt end øget offentligt forbrug og virker lige så hurtigt. Desuden viser de, at der er tegn på, at multiplikatoren for øget offentligt forbrug er under 1, hvilket betyder, at øget offentligt forbrug virker negativt på aktiviteten i den private sektor.

Jeg undrer mig over vismændenes eksplicitte afstandtagen fra en strukturpolitik, der også kan have en aktivitetseffekt på den korte bane. Nyrups skattereform fra 1993 er et vellykket eksempel på en skattereform, der sænkede den øverste marginalskat med 6 pct.point, og som var markant

underfinansieret i de første år. Det gjaldt også for Foghs Forårspakke 2.0 fra 2009. Tilsvarende kunne en grøn skattereform være underfinansieret til en start.

Jeg er enig i, at fremrykning af allerede vedtagne skattelettelser er et velegnet instrument til konjunkturstimulering.

Vismændene fremfører flere argumenter for, at øget offentligt forbrug ikke er velegnet som konjunkturinstrument. Jeg vil tilføje den pointe, at øget offentligt forbrug ofte vil indebære flere offentligt ansatte. Eftersom det bliver svært at afskedige offentligt ansatte, når stimuleringen skal ophøre, kan der meget nemt blive tale om en varig stigning i det offentlige forbrug.

Det er godt, at vismændene er skeptiske over for offentlige investeringer som konjunkturstimulering. Erfaringerne fra fremrykningen af offentlige investeringer i 1993/94 og i 2009/10 var, at kun en brøkdel af investeringerne kom i gang til tiden.

Epidemiologi og økonomi

Vismændene har flere gode betragtninger i forhold til samfundets håndtering af COVID-19 og fremtidige pandemier. Jeg meget enig i vigtigheden af løbende at monitorere smitten gennem stikprøver.

Vismændene kunne med fordel have gjort mere ud af at belyse vigtigheden af frivillige adfærdsændringer i forhold til statens nedlukning af økonomien. En bred vifte af litteratur peger på, at befolkningernes frivillige adfærd – ofte hjulpet på vej af information og signaler fra staten – har været langt vigtigere for at begrænse smitte end statens nedlukninger.